

Trecu anul, începe veacul...

Ion Focșa este unul dintre oamenii trecători prin Pitești. S-a pornit de undeva, dintr-o margine de țară, misterioasă ca un miez de legendă și nu a poposit în acest oraș decât pe durata unei vieți... După care s-a dus să se culce puțin, nu prea departe, în deal la Sf. Gheorghe...

Dar nu e omul care să poată să doarmă la infinit. Din când în când mă trezesc cu el. În nopțile mele de insomnie. Sau când treaz întirziu cu plaiavazul pe hârtie. Și mă îndeamnă: Scrie! Scrie, scrie, scrie, că nu se știe...

El n-a știut. Avertismente erau, dar nu le-a luat în seamă. Sărbătorile de iarnă de anul trecut, după un mic accident. Căzuse pe scară. Dar ca de obicei a dominat întâmplarea nefastă.

Seara am vorbit cu el la telefon. "Măine, zice, am de făcut niște scrisori. Poimăine merg la București pentru un control și când viu m-apuc de lucru..."

Avea cereri din Israel pentru al patrulea volum din "Ghinionul a fost norocul meu". Semnale veneau și din Canada. Și din alte țări. Din interior insistențele deveneau presante. Erau așteptări din partea vechilor prieteni Radu Beligan, Liviu Ciulei, Florin Piersic, nenumărați actori și simpli spectatori. Demersul începuse modest, cu amintiri în revista *Arges*.

Autorul nu își proiectase pe atunci publicarea unei cărți. Până la urmă au ieșit din tiparniță trei volume masive care s-au lansat cu un succes incontestabil.

Ne luăm permisiunea de a reaminti întâmplarea care a făcut să apară pe lume acel copil care fusese condamnat la moarte încă din pîntecul mamei. Medicul care acceptase să-l dea afară a trimis femeia la farmacie să cumpere cele necesare pentru o asemenea operație. Dar trecînd prin dreptul unei biserici unde băteau clopotele de sărbătoare, s-a trezit că se roagă s-o aperse Dumnezeu de păcat. Și și-a continuat drumul spre casă. Și chiar așa a fost cum s-a duminat în acel moment: unde erau șapte copii, mai încăpea încă unul, chiar într-o casă săracă.

Dar cartea nu este numai povestea unui tînăr dobrogean care pleca de la o vîrstă fragedă să-și cîștige existența la București. Băiat de prăvălie, ucenic într-o fabrică de armament, șofer de piață, împătimit de spectacole unde încerca să se strecoare fără bilet, descoperit de actorul, scriitorul și animatorul cultural Victor Ion Popa, student la teatru, spectacole în București, Galați și în fixare definitivă la Pitești. Cu evadări periodice în turnee și pe platoul de filmare.

Destule motive ca să luăm cartea - un neobișnuit roman autobiografic de-a dreptul senzațional. Dar în cele trei volume, fiecare de sute de pagini - inspirat ilustrate - încap o mulțime de alte romane cu actori, regizori, cîntăreți și oameni de cultură pe care i-a

cunoscut.

Și nu lipsesc adevărate capitole de istoria teatrului, cronici de spectacol, întâmplări din culise. Cartea se citește pe nerăsuflăte și rămâne de neuitat.

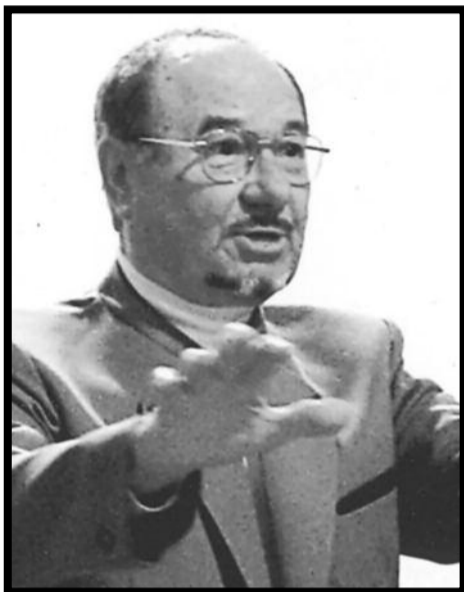
Actor în decenii neîntrerupte. Nu pentru orice rol. Dar destule ca să rămână o mulțime doar rîvnite. Nu era intepretul care să intre total în calapodul personajului. În toate rolurile păstra cîte ceva din propria personalitate. Nu puteai să spui iată-l pe "Regele gol", pe "Comisul voiajor", pe "Mielul turbat", dar erai îndemnat să zici iată-l pe Focșa care se joacă de-a regele gol, de-a comisul voiajor, de-a Mitică blajinul...

Ultimul rol, la reanimare. "Du-te acasă, Ileano, și n-ai grijă, eu sînt bine, mîine vin acasă!". Actrița Ileana Focșa tot îl mai așteaptă cu lacrimile neuscate pe obraz.

Însă tot ne mai întîlnim. Umbra bătrînului Hamlet nu are odihnă. Îi place să discute politică. Îi spun cum a fost cu "suspendarea președintelui", cu alegerile parlamentare. Cum e cu impozitele. Ce se mai joacă pe la teatru. Ce mai face directorul. Cine mai defilează pe ecranele televiziunilor locale (ultima emisiune a fost tot cu mine). Ce mai publică revista. Dacă își mai amintește cineva de el.

Uite că da! N-au murit vorbele "NU TE VOM UITA!"

M. IONIȚĂ

Nicolae Prelipceanu – Premiul Național de Poezie «Mihai Eminescu» - 2012

Juriul de decernare a **Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu”**, format din NICOLAE MANOLESCU, președinte, și MIRCEA MARTIN, CORNEL UNGUREANU, ION POP, AL. CISTELECAN, MIRCEA A. DIACONU și IOAN HOLBAN, a decis ca pe anul 2012, acest premiu să-i revină poetului NICOLAE PRELIPCEANU. Au mai fost nominalizați poeții: Mircea Cărtărescu, Ion Mureșan, Ovidiu Genaru, Gheorghe Grigurcu, Constantin Abăluță și Marta Petreu. Premiul, ajuns la cea de a XXII-a ediție, este acordat de Primăria Municipiului Botoșani,

care i-a acordat poetului laureat și titlul de cetățean de onoare. Premiul a fost înmînat poetului Nicolae Prelipceanu ăe scena Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, în cadrul unei gale, în care a susținut concertul extraordinar „...de dragoste, de război, de moarte, de unul singur” artizul Grigore Leșe.

De asemenea, poetul ANATOL GROSU a obținut **Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” – Opus Primus**, ajuns la cea de a XIV-a ediție. Juriul a fost format din: Al.Cistelecan, Mircea A. Diaconu, Daniel Cristea-Enache, Andrei Terian și Vasile Spiridon.

Comunicat – Întrunirea Comitetului Director din 14 decembrie 2012

Comitetul Director alUSR s-a întrunit în ședința din decembrie, la Alba Iulia, în seara zilei de 14 decembrie. Ca de obicei, ședința a început cu informarea președintelui despre situațiaUSR. Date fiind criza prin care trece uniunea și concomitența falimentului dirmei care deținea Cazinoul de la Casa Vernescu, situațiaUSR nu e dintre cele mai roze, a reieșit din informarea pe care a prezentat-o dl Nicolae Manolescu. Cele mai importante probleme discutate au fost tocmai situația Casei Vernescu, respectiv noul contract de închiriere și întârzierea fructificării acestuia, situația revistelorUSR și prevederile pentru funcționarea acestora la anul; s-au făcut demersuri pentru preluarea unora dintre revisteleUSR, în finanțarea consiliilor județene, locale sau de către primăriile orașelor unde funcționează. S-a discutat, de asemenea, despre funcționarea Casei de la Neptun.

Un punct important de pe ordinea de zi a acestei ședințe a fost fixarea calendarului celor mai importante evenimente pe careUSR le va organiza și susține în 2013:

a Programul de lecturi publice, sub genericul Scriitorii la ei acasă / Scriitori pe Calea Victoriei, care va consta într-o serie de lecturi publice desfășurate în Sala Oglinzilor, susținute de scriitori reprezentativi din toate filialeleUSR din țară, în continuarea celor desfășurate anul acesta;

b PremiileUSR pe anul 2012, care vor fi

decernate în ziua de 29 mai 2013;

c) Colocviul romanului românesc, care se va desfășura la Alba Iulia, în zilele de 31 mai, 1 și 2 iunie 2013;

d) Turnirul de poezie, ediția a III-a, care se va desfășura în Spania între 8 și 15 iunie, iar concurenții vor fi filialele Arad și Cluj;

e) Festivalul *Zile și Nopti de Literatură*, care se va desfășura la începutul lui octombrie, la București, într-un nou format, simplificat.

f) *Gala Poeziei Române Contemporane*, care se va desfășura în octombrie, la Ateneul Român, avându-l ca moderator pe Nicolae Manolescu.

VicepreședinteleUSR, Gabriel Chifu, a prezentat o informare privind proiectul de susținere a literaturii române vii, desfășurat în perioada 6 noiembrie – 15 decembrie, cu sprijinul financiar al Guvernului României.

Alte probleme discutate au fost reconfigurarea Comitetului Director, care – s-a stabilit – va avea loc după alegerile din toamna anului viitor, precum și situația hotelului Unique, aparținândUSR și închirierea acestuia.

Întrunirea ConsiliuluiUSR

A doua zi dimineață, 15 decembrie, a avut loc întrunirea ConsiliuluiUSR, cu următoarea ordine de zi:

1. Informarea președintelui privind situația la zi a Uniunii Scriitorilor din România.

2. Alegerea juriilor pentru premiileUSR pe anul 2012.

3. Simplificarea și îmbunătățirea schemei de funcționare aUSR:

Filiala Pitești aUSR are patru noi membri

În ședința din 15 decembrie 2012, Consiliul Uniunii Scriitorilor din România a ratificat rezultatele Comisiei de Validare pentru anul 2012. Din Filiala Pitești au fost primiți înUSR următorii: istoricii literari **Constantin Hârlav** și **Mihai Barbu** (titulari), prozatorii **Cristian Meleșteu** și **Gabriel Cazan** (stagieri). (A.O.)

a) simplificarea statutului, în vederea căreia s-a ales o comisie care va strânge și discuta toate propunerile membrilor;

b) noi reguli de funcționare ale comisiilor, juriului, ConsiliuluiUSR;

c) noi organigrame ale revistelor, administrației centrale și casei de la Neptun.

4. Ratificarea noilor membriUSR, așa cum reiese din lista prezentată de președintele Comisiei de validare, Dan Cristea. Au fost primiți 112 noi membri, majoritatea stagieri, din toate filialeleUSR.

5. S-a discutat, de asemenea, și situația Casei Vernescu și perspectivele sale de a fi reînchiriată.

6. La Diverse, dl Mihai Zamfir a propus eliminarea din statutulUSR a prevederii ca un membru alUSR să poată candida numai pentru două mandate de președinte, propunere care a fost aprobată de către toți cei prezenți.

În continuarea acestor ședințe, scriitorii prezenți, cărora li s-au adăugat membri ai Filialei Alba-Hunedoara, au susținut un recital poetic la Universitatea *1 Decembrie 1918* din localitate, în prezența unui public format nu numai din studenți. Scriitorii prezenți au vizitat apoi punctele istorice din Cetate, acolo unde funcționează Muzeul Unirii, cu Sala Unirii, unde s-a desfășurat adunarea care a stabilit unirea Transilvaniei cu țara mamă, la 1 Decembrie 1918, precum, și Catedrala Încoronării lui Ferdinand I Întregitorul și a Mariei. Toate aceste manifestări au avut loc cu sprijinul financiar al Guvernului României și al Consiliului Județean Alba.

După 23 de ani de la Revoluție

România, după 23 de ani – „după o viață de om”, Revoluția (sau ce a fost în Decembrie 1989) a lăsat în urmă în primul rând revoluționari, de diferite grade, care primesc indemnizații de merit (cei descurcâreți dintre ei) sau nu primesc (cei fraieri, participanți și ei la Revoluție, dar care s-au ținut departe de instituționalizarea balcanică a Revoluției). Doar la 1848 s-a mai făcut caz de revoluție (care a căzut; spre deosebire de Revoluția din 1989, înfloritoare) și de revoluționari, de „participanți la revoluție” (unul dintre ei, poetul Dimitrie Bolintineanu, a fost ministru de externe și ministru al cultelor, târziu, după revoluție, în 1859, la unirea principatelor; apropo, Bolintineanu a murit la... 23 de ani de la revoluția din 1848, bolnav, sărac și uitat de toți). Las la o parte morții Revoluției din Decembrie 1989, prea mulți, fie și pentru o țară de la marginea Europei civilizate (numai revoluțiile din lumea arabă au mai provocat atâția morți; ce le leagă, sunt tiraniile). Prea mulți dintre români (oficial, trei milioane) și-au câștigat libertatea cu prețul emigrării, pentru a deveni sclavi în Occident, acceptând cele mai umilitoare locuri de muncă, în România murind de foame. În cei 23 de ani am conștientizat că nivelul de trai s-a deteriorat constant pentru marea majoritate a românilor. Sigur, a apărut și o pătură a îmbogățiților cu orice preț, milionari în euro (miliardari în lei), după modelul sud-american al țărilor eliberate de dictatori și pauperizate de urmașii lor, votați de popor să-i conducă (la noi, postcomuniști și post-securiști; sistemul ticăloșit românesc funcționează încă perfect, e la putere aceeași încrengătură a mafiei politice perpetuate de dinainte de Revoluție, cei ajunși în funcții înalte de stat sunt „acoperiți” ai serviciilor secrete, care sunt șantajați cu dosarele de cadre de la PCR și de la Securitate, sau sunt fii și rude prin alianță ale lor – toți servesc exclusiv interesele acestei mafii; s-a început cu epoca Iliescu și se încheie cu epoca Băsescu, cu doi președinți de țară care au servit PCR și Securitatea, foști nomenclaturiști ai dictatorului Ceaușescu, care au infectat funest clasa politică; nu degeaba nici azi nu a fost votată o lege a lustrației, care să aibă acces la toate dosarele; e incredibil că și azi avem zeci de mii de dosare care nu pot fi date de gol, oficial, fiindcă pun în pericol „securitatea națională”; aceste dosare asigurând rezerva celor ce sunt puși să ne conducă, în toate domeniile).

23 de ani de sacrificiu, pe altarul „democrației”, de această dată (după alți 23 de ani sacrificați pe altarul „socialismului multilateral dezvoltat” ceaușist). Am schimbat stânga și dreapta la guvernare degeaba (nici măcar momentele de dezvoltare economică înregistrate sub guvernarea de stânga a lui Adrian Năstase și de dreapta a lui Călin Popescu Tăriceanu nu ne-au dus nicăieri, după ce am avut

de îndurat mizeriile guvernărilor lui Văcăroiu și Boc – ultimul, ajuns la extrem, cu măsuri de austeritate dictate de Băsescu, care au pus în aplicare cinismul de tip asiatic, fără nici o legătură cu demnitatea europeană), „statul social după model apusean” a polarizat dramatic societatea în România, doar.

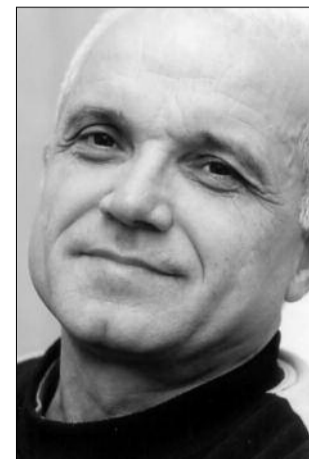
23 de ani de singurătate și tristețe, pierduți în istorie, de pe urma cărora cu ce ne-am ales? Totul e subfinanțat în România. Am ajuns să trăim din împrumuturi (interne și externe: Băsescu a dat lovitura, împrumutând zeci de miliarde de euro, care au fost tocate și nu știe nimeni pe ce anume, doar să fie ținut cursul de schimb sub control?). Mediocritatea și incompetența, acoperite politic, au ocupat România. Valoarea nu mai contează (nici în cultură; o cultură ignorată pe plan internațional). Totul se deprofesionalizează. Până și gradele militare (în Armată sau în Poliție-Jandarmerie, sau în servicii secrete) au fost ridiculizate. Educația (despre Cercetare nici nu merită să pomenim, e la pământ) și Sănătatea au ajuns bătaia de joc a tuturor regimurilor postcomuniste. Nu mai avem nici măcar avioane militare de apărare în dotare, dar ne trimitem soldații să moară sau să se schilodească în Afganistan (numai așa ne obligăm să le dăm un salariu mai mare militarilor) – personal, mă mir că mai reușim să ne păstrăm unitatea statală, în condițiile în care ungurii vorbesc de separatism teritorial de la Revoluție încoaace. Ne amăgim cu integrarea europeană și intrarea în NATO (pierzându-ne identitatea politică și bună parte din suveranitate; trăim cu senzația că suntem o țară de mâna a doua și că suntem înjosiți de Marile Puteri), dar o ducem tot mai prost, pe toate planurile, din păcate, asta și fiindcă nu avem în continuare noroc de conducători de țară. La fiecare ciclu electoral ne amăgim că-i alegem pe cei mai buni și ne trezim că i-am ales pe cei mai proști și ne resemnăm că n-avem de unde lua alții, defilăm cu ce avem, fie și cu penali, cu foști securiști sau foști activiști PCR-UTC și cu „neamuri proaste”. La țară, în majoritatea satelor, se trăiește „ca în evul mediu”, cu apă de la fântâna din drum, de departe, fără apă curentă și cu closetul în fundul grădinii, fără canalizare, într-o sărăcie cruntă. Orașele nu mai au industrie și locurile de muncă au ajuns un vis – motiv de depopulare. Din 22 de milioane de români la Revoluție, abia dacă mai avem 19 milioane de români recenzați acasă. Românii trăiesc în majoritate de azi pe mâine. Nu vă uitați la vilele de la marginea orașelor și satelor, nu sunt ridicate din salarii românești, ele aparțin celor plecați din țară (la munci umilitoare) și celor din pătura îmbogățiților de după Revoluție, mai mult sau mai puțin cinstit (dar în capitalism nu are importanță asta, hoțul e cinstit dacă e neprins și condamnat), mizându-se la scară națională îndeosebi pe evaziunea fiscală. N-avem o clasă

mijlocie (o nouă burghezie) care să echilibreze balanța socială. Avem prea mulți „excluși social”. Protecția socială nu mai acoperă dezastrul moral postcomunist. Tremurăm deja de frică, pe termen scurt, că n-or să mai fie bani publici pentru plata pensiilor (care sunt cele mai mici din Uniunea Europeană, asemenea salariilor). Cei ce reușesc să-și petreacă o vacanță în țară sau în străinătate au ajuns să fie invidiați, „România merge într-o direcție greșită”.

După 23 de ani de „democrație” capitalistă sau postindustrială, românii se resimt. Nu tocmai întâmplător în 2012 au ieșit în stradă să-și ceară drepturile, să-și recapete respectul față de ei înșiși. A fost un an, acesta, al 23-lea de la Revoluție, infernal sub aspect politic (dar și economic și social), cu trei chemări la urne (la alegerile locale, câștigate de PSD și PNL-PC, reunite cu spor în USL; apoi, la referendumul pentru demiterea președintelui Băsescu, la care au votat 7,4 milioane de români pentru demitere, dar politrucii de la Curtea Constituțională l-au păstrat în funcție, ajutat de Marile Puteri, care au interese secrete de atins numai cu semnătura lui Băsescu în România; în sfârșit, la alegerile parlamentare, la care electoratul a rupt pisica, USL având o majoritate de 67 la sută în Parlament; să sperăm că USL va reuși să repună România pe roți începând cu anul viitor, chiar dacă a moștenit de la PDL doar datorii și austeritate, și că Băsescu nu va mai avea putere de decizie să ia noi măsuri împotriva intereselor românilor). Nu ne va fi ușor nici din 2013, din contră, dar măcar avem siguranța că, pe cât ne îndepărtăm de Revoluție, pe atât ne scade puterea de a visa frumos; poate vom deveni mai realiști. România este în zodia Vărsător și are ascendent în Rac, pentru aceste două zodii, 2013 nu e chiar rău. Am crezut marea cu sarea la Revoluție, că vom intra în rai și am descoperit că n-arată bine acest rai (ne-a furat inutil ochii) și că postcomunismul a tot pavat drumul spre iad, de fapt, cu tot felul de intenții bune. Generațiile postcomuniste au și ele de ce să fie dezamăgite, habar nu au spre ce merg. Capitalismul în general și-a mâncat mălaiul, dar nimeni nu crede că o soluție ar fi comunismul de piață din China (care azi dă lecții de dezvoltare economică și financiară inclusiv SUA sau UE). O vreme, în România postcomunistă s-a vorbit de „democrația originală de la noi”, mai apoi am rămas fără busolă – știe cineva spre ce ne îndreptăm? Bine că Apocalipsa din 21 decembrie 2012 a trecut...

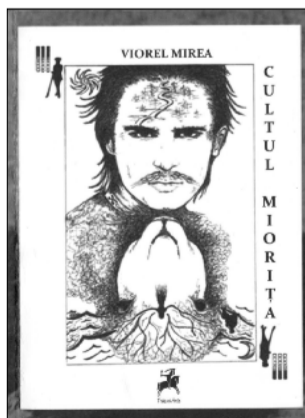
25 decembrie 2012. Crăciun. București

Liviu Ioan Stoiciu

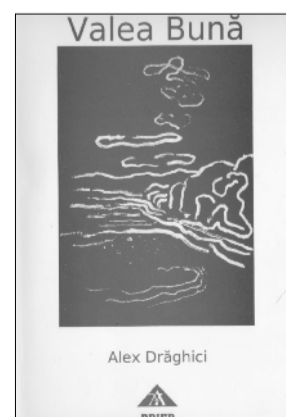
Mediocritatea și incompetența, acoperite politic, au ocupat România. Valoarea nu mai contează (nici în cultură; o cultură ignorată pe plan internațional). Totul se deprofesionalizează. Până și gradele militare (în Armată sau în Poliție-Jandarmerie, sau în servicii secrete) au fost ridiculizate.

Carte nouă

Viorel Mirea – Cultura Miorița (Editura Tracus Arte, 2012). Viorel Mirea este un poet interesant și un prozator nonconformist. De data aceasta, iese pe piața cărții cu un studiu amplu despre balada *Miorița*. Din prefața lui Gelu Negrea aflăm că „Viorel Mirea nu abordează cunoscuta baladă ca pe un text literar. Nu-l preocupă câtuși de puțin valoarea ei poetică și nici conexiunile posibile cu spații adiacente. Ignoră bibliografia consacrată subiectului și interpretările cercetătorilor care îl preced, nu se ocupă în mod expres de surse și variante, de răspândirea lor pe arii geografice diverse ori de alte probleme care energizează mioritologia autohtonă. El se află, precum Oedip înaintea Sfînxului, față cu un Text unic – versiunea canonică a baladei -, cu o Scriptură, în sensul laic al vocabulei, căreia vrea să-i descifreze înțelesurile într-o încercare de epistemologie ontică”. (DAD)

Alex Drăghici – Valea Bună (Editura Prier, 2012). Valea Bună este satul natal al poetului, dar Alex Drăghici reușește să-și facă un adevărat motiv poetic din acest toponim. Poezia de aici este un frumoasă, așa zice că ostentativ frumoasă, așternută îndeosebi „în dulcele stil clasic”, bogată în metafore, cântând cu melancolie și nostalgie copilăria, părinții, locurile natale precum în acest *Tată în vis*: „Prea singur tata a venit la mine/el mirose a grâu și a pământ/tot satul îi curgea prin vine/și nu puteam să zicem un cuvânt.//Pășea stingher în micul meu castel/tristețea-l adormise într-un fotoliu blând/spre târg își condusesse un vițel/și nu putea să zică un cuvânt.//În vis părea că și-a uitat necazul/vițelul iarăși îi lingea obrazul”. Dar, cartea este frumoasă și ca obiect, ilustrată inspirat cu grafică în peniță de Constantin Plăvițu. (DAD)

Fidelitatea clasicismului

„Truda dragostei nu e zadarnică”

Petru Creția, clasicistul, părăsind fâgăduința unei defrișări în luxurianța verbului în limba greacă (era, în fond, promisiunea cursului pe care-l ținea studenților prin deceniul al 7-lea, din secolul expirat), probabil (și) pentru a răspunde reproșului venit din partea clasicistilor de nișă (neapărat de nișă, pentru că Petru Creția nu avea cum să-și mai piardă „marca cu fierul roșu”, stigma clasicistului), scria o carte intitulată ostensiv *Luminile și umbrele sufletului*.

Cât contează sufletul într-o lucrare științifică, cum să-și mai facă el loc în cuplarea și decuplarea tehnică, în sudura constrângătoare a raționamentelor, când îi mai vine și lui rândul, dacă este *philó-logos*, să se mărturisească: „De-aș grăi în toate limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimbă răsunător”, dacă este *philó-technoso* ori *philó-theos*: „Și de-aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice

constatau vârstnicii la numărătoarea diurnă că lipsește câte unul dintre ei, și nu tocmai cel mai rău, veneau în toiul nopții) și ne fluieram, ne strigam, ne adunam și ne agățam de el până când, unul câte unul, cădeam; primul cădeam eu, că eram mai greoi, mai bine hrănit, apoi ceilalți, pe rând, fiecare după porția de turtă îngurgitată, și, ultimul, de fapt primul dintre noi, Ionel, vajnicul pretendent la locul întâi – mai spună detractorii *Mioriței* că românului i-a lipsit spiritul agonial! –, de parcă asta i-ar fi ținut de foame. Și ne adunau părinții, ne scuturau de colb și de urechi: „Nu te-am făcut ca să intri sub roțile mașinii!” Ce ciudățenie și pe sufletele astea: să le ții minte pe toate, de-a fir a păr, până astăzi, deși, cu un nou camion, poate același, le uitam cu desăvârșire.

De aici, de la firul de praf răzvrătit, de la urechile adunate ca ciupercile în palme, în poală ori în sân, iar seara restituite prin mângâieri și rugăciune, de la gestul salvat în nemernicia lui, pornește sufletul.

Iar dacă este puternic, se va desprinde de mediul în care trăiește, căci „spiritele originale nu sunt expresii fidele ale mediului în care trăiesc, ele fiind când deasupra, când pe lângă, întotdeauna în afară”; și va scrie cărți mari, favorabile investigației psihologice. Iar de este firav, nevoiaș și pătimitor, va rămâne în mediul său, în starea sa, neputând să le depășească; și va scrie cărți mărunte, dezvăluindu-și „fizionomia puțin ternă și nu prea personală”. Interesant însă și cel de pe urmă, sufletul mediocru, pentru că „tocmai mediocritatea aceasta îl face mai demn de a fi observat, decât nu pentru el însuși, atunci pentru ceea ce el redă [...]”.

Bourdaloie și Nicole ne dau o idee cu mult mai adevărată despre literatura religioasă a secolului al XVII-lea decât Pascal ori Bossuet, care o depășesc. Gusturile dramatice ale contemporanilor lui Ludovic al XIV-lea se văd mult mai bine la Quinault decât la Racine”.

Ghilimelele de mai sus urmează textul lui René Pichon, istoricul literaturii latine, *Lactance...*, Paris, 1901. Este vorba deci despre Lactanțiu, spirit mediocru – spune exegeza – atât în sensul latin al termenului (*mediocris* – „de

mijloc”, *mediocritas* – „măsură, „înfrânare”; „cale de mijloc”), cât și în sens modern, așadar „demn de stimă și simpatie, nu de admirație sau entuziasm” (René Pichon, p. XII).

Vom zice: suflete și ele, și unele și celelalte.

Mai există însă o categorie de suflete, acelea îngropate în negura uitării, de parcă destinul le-ar fi hărăzit-o: *uitarea toată a voastră este!*

Să nu fi lăsat însă purtătorii acelor suflete nicio urmă a trecerii lor pe pământ, să nu se răzvrătească niciun fir de praf spre mărturisire, când pentru ei au cântat păsările și doar ei le-au auzit, pentru ei au tăcut peștii, au strălucit astrele și nu le-au pretins recompensă, când niciodată nu trecea ins pe lângă ins fără a-și da binețe, când deprinseseră delicata artă de a face copii și de a-i iubi?

Și nu numai atât. Despre ei și despre sufletele lor s-au scris și cărți: „Cineva, prin Renaștere, pare-mi-se că în Olanda, a scris în latinește câteva tomuri de *Vieți ale oamenilor obscuri*. N-am citit cartea, dar iată ce s-ar mai cuveni spus: la sfârșitul sfârșiturilor, când toate vor înceta și vor fi judecate, ultimul poet al lumii să citească la șir, în tăcerea aceea și în acel alt timp și altă lumină, numele tuturor celor fără de nume, de la un capăt la altul al vremii. Numele celor nevădiți și uitași și de nicio seamă, care au purtat lumea, sarea pământului, sămânța și roada ascunsă a lui. Numele celor care, din sinele lor și de-a lungul neîncetatei pătimiri, au păstrat sensul august al umanului” (Petru Creția, p.13)

Dacă Petru Creția înțelege că sufletele mari nu trăiesc neapărat în statui și că o carte care vorbește despre cele morale nu e cu necesitate un tratat de morală, nici autorul ei „o instanță morală și intelectuală supraordonată”, concedem atunci că lectura unei cărți, fie și în grilă critică ori act hermeneutic, se poate împlini nu supunând-o inflexibil unui auster examen exegetic, interogându-i geneza (*Caracterele lui Teofrast*), ori însumându-i cronica succesivelor vămi, ci, pur și simplu, recomandând lectura prin ieșirea în față *libro aperto*, citând din aceasta. Este tocmai varianta de față, umilă, dar nelipsită de caritate.

Sau, preferabil, preceptul lactanțian: per-lege! – „citește cu adevărat, citește până la capăt!” și în permanentă citire de sine. Și nu uita dedicația autorului: „Din dragoste de suflet, *sacrum*”.

știință, și de-aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt”.

Ne este cunoscută viteza sunetului, a luminii, mai mare decât acestea viteza informației, a unei electromagnetice; dar viteza sufletului cine o cunoaște? Dați-mi formula, că la calcule mă pricep. Constanta se știe, dar infinitesimalele acelea cine le cunoaște? Să fi avut despre ele o vagă idee noi, copiii din ultimul sat, când trecea câte un camion zgomotos („mașinile negre”, silențioase de nu le auzeai, nu le vedeai, doar

Ion Popescu-Sireteanu

Numele voivodului român Seneslau

Diploma Ioaniților menționează, la sud de Carpați, două voivodate, al lui Lituoi și al lui Seneslau, primul la apus de Olt, iar al doilea la răsărit de acest râu.

Dacă Lituoi stăpânea Țara Litua, despre Țara lui Seneslau nu ni se spune cum se numea, dar știm că avea capitala la Argeș.

Se spune: „țara lui Seneslau, voivodul românilor” (*terra Seneslai woiavode Olatorum* și *terra Szeneslay*). Prin urmare, la sud de Carpați și la răsărit de Olt era țara acestui voivod.

Pentru numele lui Seneslau au fost date mai multe explicații, dintre care reținem ceea ce se spune în **DOR**, 369, anume că **Seneslau**, ca nume de voivod, este considerat slav, „nume împrumutat, [care] produce variante în onomastica română: Sanislav, ardelean, și Sănislav, ard. la 1688; Senislav, prenume cont[aminat] cu termenul **sin, sân** „fiu”, Sinislav, sau zis și Sănislău”.

Adjectivul latin **senex, senis** cu sensul „vechi” avea forma **senes** în latina populară (vezi și **Rohonczi Codex**, p. 630), cu același sens, „vechi”, probabil și „bătrân”.

Presupun că adj. **senes** a devenit supranume sau și nume propriu de persoană, așadar **Senes** cu sensul „vechiul” sau „cel bătrân”. După adjective românești de tipul **băbălău**, sau asemenea unor nume topice precum **Gorăslău, Mirăslău**, la numele **Senes** a fost adăugat sufixul **-lău** realizându-se numele **Seneslău**. Aici facem precizarea că **-lau** din finalul numelui atestat trebuie citit **-lău**.

Un nume probabil înrudit cu **Seneslău** este **Sesthlav** consemnat astfel de către Anna Comnena sub anul 1186, conducător al unui teritoriu din Dobrogea. Acesta poate fi variantă disimilată (simplificată fonetic) a numelui cu oarecare circulație **Seneslău**, cunoscând căderea sunetelor **-ne-** și probabil se pronunța **Seslău**.

Numele voivodului de la Argeș era, prin urmare, **Seneslău**.

Apropiem acest nume de cuvântul latin popular **senaes** (= senes).

Această apropiere a numelui istoric de cuvântul latin popular **senes** „vechi”, „bătrân”, ne vorbește despre originea românească a numelui de voivod **Seneslău**, derivat după normele limbii noastre, cu sufixul **-lău**.

Bibliografie

Diploma Ioaniților, în **Documenta Romaniae Historica**. B, Țara Românească, I, București, Ed. Academiei, 1966, p. 5-11.

DOR = N. A. Constantinescu, **Dicționar onomastic românesc**, București, Ed. Academiei, 1963.

Viorica Enăchiuc, **Rohonczi Codex. Descifrare, transcriere și traducere**, București, Ed. Alcor, 2002, p. 630.

Avatarurile fantasmagoriei și burlescului

Poeții apar mai repede și sînt mai mulți, în timp ce prozatorii sînt ceva mai puțini, deoarece se formează mai greu. Romancierii sînt încă și mai puțini, pentru că se formează și mai greu. Cam așa ar fi parcursul devenirii scriitoricești, asumat, iată, luat în piept de tînărul Cristian Meleșteu, ajuns la proză trecînd prin poezie și genuri publicistice. Cîștigător al concursului de manuscrise al USR pe 2012, cu volumul *Radiografia unei zile de mai* apărut la editura Cartea Românească, el este un prozator pe deplin format și un romancier în devenire, care cu siguranță va fi confirmat în următoarea sa carte. Oricum *Radiografia* sa se situează la un nivel valoric aflat deasupra multor romancieri și prozatori contemporani consacrați, promovați și impuși de critica actuală. Cele trei secvențe ale volumului au configurația compozițională a unor microromane și dau senzația difuză, de efect la o adică pentru întreg (din această perspectivă volumul poate fi considerat un roman) că în centrul fiecăruia evoluează unul și același personaj traversînd medii sociale ce par a alcătui un crescendo piramidal suprarealist, pliat pe o viziune originală asupra lumii contemporane autohtone.

În prima și cea mai lungă secvență, ocupînd jumătate din volum și purtîndu-i numele, *Radiografia...*, tribulațiile filozofice suprarealiste ale personajului central percepute antisociale de autorități, îl duc într-un ospiciu, unde printre medici și nebuni și mai ales în preajma unui medic nebun, se împărtășește din nebunia acestor vremuri. Omul o apucă pe calea vindecării abia după ce își pune în practică vocația de criminal și jefuitor, descrisă de autor într-o manieră fantasmagoric-burlescă ornată cu întâmplări ingenios construite amintindu-mi de un alt prozator cîștigător al concursului de manuscrise al USR, și anume Augustin Cupșa. Și el și Cristian Meleșteu au filiații în Boris Vian și Eugen Ionescu. Fantasmagoricul burlesc apt de a întreține tensiunea dramatică și tragicul, intriga suprarealistă cu volute coerente, vizînd absurdul în care subzistă un umor subtil și spumos totodată, cu trimiteri spre mituri, imaginile și metaforele trasate cu mînă sigură, profesionistă, toate concură la crearea unei poetici speciale a situațiilor epice.

„(...) sfișie cu unghiile perna, umplu patul cu hîrțile acelea verzi despre care îmi spuse că sînt părinții puterii, le așeză, apoi le numără de două ori (rezultatul a fost același, de fiecare dată – 10.000 de hîrtii cu valoare de 100 fiecare) și mi le dădu mie pe toate spunîndu-mi: Sînt copiii mei, pentru ei am riscat, pentru ei am luptat, să ai grijă de ei... Apoi scoase un topor de sub pat și mă rugă cu lacrimi în ochi să-i tai capul: Trebuie

să mor, ca să netezesc calea celui Ales. L-am privit și mi-am adus aminte de toți acei ani care-i petrecusem închis după porțile unei case pe care nu mi-o dorisem niciodată.”

Excelentă această punere-n scenă a demenței induse de ban – grija și vicisitudinile agonisirii, idolatrizarea, frustrările aferente etc., puțînd la o adică face trimitere la persoane publice-personaje din clasa politico-economică lesne de recunoscut. Banul personalizat ca cea mai apropiată rudă de sînge, idolatrizat pînă-n pînzele albe, negociînd o crimă cu menire mistică nebuloasă precum o ideologie de partid, care promite o cale și un ales și victima implorîndu-și călăul. Făcîndu-i hatîrul, acesta dovedește că s-a vindecat de depresia nervoasă care-l băgase în ospiciu. Se eliberează bogat, cu un certificat atestîndu-i sănătatea mintală, pe care nu mai prididește să-l arate celor oripilați de nebunia faptelor sale.

De remarcat totodată titlurile celor douăsprezece capitole ale secvenței, expuse sub forma unor aforisme al căror efect poetic rezidă în tenta absurd-umoristică: „Porumbeii au încredere doar în ceasul de pe clădirea primăriei”. Sau: „Despre iubirea dintre o romanță și un exercițiu de algebră, sau despre ora care a murit călcată de tren”. Sau: „Despre vechiul orologiu care, din lipsă de informație, continuă să meargă alimentat cu cărbuni”.

Din nebunia asistată a ospiciului nu-i decît un pas spre nebunia în libertate a lumii aurolacilor, boschetarilor, a oamenilor străzii locuitori ai canalelor, din cea de-a doua secvență a volumului intitulată *Colonia subterană*, în care personajul central se instituie într-un soi de prinț al acestei lumi, inițial plin de strădania altruistă de a ușura viața supușilor săi, o bună intenție ce pavează desigur un drum spre iad, căci omul se transfigurează în șef al unui cartel mafiot avid de îmbogățire cu prețul spoliierii păstorilor cerșetori, aurolaci, drogați, asupra cărora își exagerează vocația politicianistă în discursuri demagogice:

„Fraților, continuă el după o mică pauză în care studie efectul spuselor sale, ridicînd tonul. Cu toții ne-am dori să avem un loc unde să putem munci, nici unuia din noi nu-i place să fure și să cerșească... Rîdea în gîndul lui, căci îi venea în minte biroul confortabil pe care îl părăsise, scaunul comod, calculatorul plin de jocuri, secretara care făcea niște cafele delicioase și cu care petrecuse niște clipe minunate la munte, la mare, sau cînd îi lua valul chiar acolo, pe biroul spațios...”

Un popor de aurolaci se pretează la a fi manipulat cu aceleași vorbe bune de servit poporului român, iar străvechiul mod de a scrie

istoria constatat cîndva de Arghezi (una vorbim și alta fumăm) este azi mai actual decît oricînd. Ca o pedeapsă a sorții și deopotrivă o iertare-izbăvire, personajul cu porniri dominatoare-dictatoriale este asimilat și înghițit de nisipurile mișcătoare ale comunității supușilor săi, implicîndu-se într-o relație halucinantă cu o copilă regină a aurolacilor, care dimpreună cu drogurile îl macină sufletește și trupește, împingîndu-l spre o sinucidere sugerată poetic: „se întinse obosit și-și puse liniștit capul pe linia ferată ca pe o pernă, așteptînd să vină un somn cu șuierat de tren.”

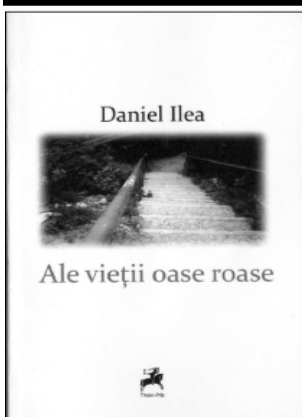
Pas cu pas, derulînd o poetică implicită a schimburilor de replici, a gesturilor, a atmosferei și faunei acelei lumi subterane (la un moment dat apare o rîmă care recită un poem, într-o scenă ce dă seama de măiestria și instinctul estetic al autorului) este pusă pe o melodie suprarealistă adecvată povestea mării și decăderii autointitulatului prinț al coloniei subterane.

Ultima secvență a volumului, *Un pahar de vin*, subintitulată *Fals tratat despre o iubire imposibilă*, decurgînd într-o manieră alambicată dar propunînd o mai fermă priză la real decît celelalte două secvențe, conține de astă dată și originea personajului principal, trasată precis de autor: „Totul începe cînd un om veni acasă de la serviciu puțîn afumat, căci fusese ziua de naștere a șefului, care îl cinstise cu un pahar mare de whisky, și se iubise cu nevastă-sa fără să se protejeze, iar un spermatozoid cu formula 22A+IGY se alătură unui ovul...” În nota asta banal-științifică-grotească este descrisă venirea pe lume a numitului Nazaret, bursier european ajuns la Paris, unde trăiește o poveste de dragoste plină de meandre suprarealiste, se întoarce în țară și, descoperindu-și vocația de a minți și-o valorifică intrînd în politică. Ajunge șef de partid și deputat și se îndrăgostește de soția unui afacerist-negustor de vinuri, pe care în virtutea legăturii cu partenera sa îl ajută în afaceri votînd o lege favorabilă comerțului cu alcool. Ca o mulțumire și deopotrivă o răzbunare în contul relației adulterine a soției, acesta îl înjunghie și-l aruncă într-un butoi cu vin din crama sa. Ciocnind cu soția sa un pahar din vinul respectiv, aceasta constată calitatea, gustul bun, amintindu-i de iubitul perceput a fi băut dintr-un ultim vin. O altă poveste a unui destin așadar, structurată pe sugestii, simboluri, trimiteri la mituri de tot felul – omul frizează rizibilul comportîndu-se la un moment dat precum un mesia. Visul, fantasmagoria, absurdul, burlescul veghează eleganța prozei lui Cristian Meleșteu, oferind o proiecție originală a atmosferei, evenimentelor și zbuciumului luciferic al tranziției postdecembriste.

Pas cu pas, derulînd o poetică implicită a schimburilor de replici, a gesturilor, a atmosferei și faunei acelei lumi subterane (...) este pusă pe o melodie suprarealistă adecvată povestea mării și decăderii autointitulatului prinț al coloniei subterane.

Carte nouă

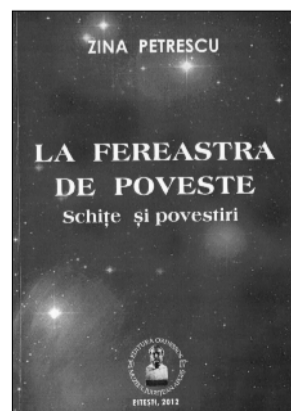
Daniel Ilea – Ale vieții oase roase (Editura Tracus Arte, 2012). Volum de proză scurtă, proză la granița dintre cotidian și liric, scrisă cu detalii și cu acțiunea în special la Paris unde trăiește autorul, dar și în alte locuri de prin Europa democrată, unde dreptul de a călători e consfințit legal. Scrie Radu Aldulescu în prefață: „Sub formă de fraze, sentimente, întâmplări, oasele vieții sunt împrăștiate aleatoriu, la distanțe inegale, prin bătătura Europei: Maramureș, București, Normandia, Paris, Italia... Dincolo de datele de spațiu și timp, naratorul își cultivă

consecvent un ton resemnat-cumpănit, care pare să ascundă și să protejeze o vulnerabilitate atroce. Lumea e mare, e o junglă străină, ostilă, nemiloasă la o adică, și totuși cel care o cutreieră își freacă oasele de zimții ei ascuțiți, o trăiește și o povestește, depune mari eforturi emoționale pentru a și-o face prietenă”. (DAD)

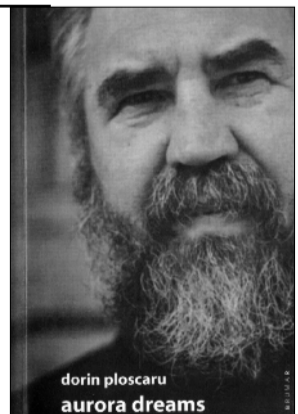
Dorin Ploscaru – aurora dreams (Brumar, MMXI). Dorin Ploscaru este preot ales și poet inspirat din vestitul grup optzecist de la Neamț, unul

creator de lume lirico-epică, plină de personaje memorabile și de fapte așisderea. Poemul care dă titlul cărții începe cu o, cum să zic, cu o *ars moralis*: „eu trăiesc într-un viitor/alternabil/nu am resurse pentru timpul trecut/mi-e milă de semidoctii bolnavului secol/mi-e silă de/retardații lumii acesteia/smerenia este mama virtuții/nu obediență onctuoasă/nici lichelism filistin”. De remarcat această dimineață de început de lume, care nu putea să i se reveleze decît unui preot-poet inspirat: „crepuscul sau răsărit/nu știu ce era/abia mijea/în răstălmăcirea curenților/dimineții/ca o înviere din morți/stacojiile irizări spălău/dimineța/o înveleau în giulgiuri/vișinii/o înfășurau în purpură/albă/fastidios cântecul acela/ce ne umple inimile de bucurie”.

(DAD)

Zina Petrescu – La fereastra de poveste, schițe și povestiri (Editura Ordessos, Pitești, 2012). Proze scurte vioaie scrise pentru copii și adolescenți. Criticul Sergiu I. Nicolaescu scrie în Cuvântul înainte: „Toate povestirile sunt scrise cu har și cu farmec, ilustrând și bogata imaginație și accentuata sensibilitate, care îi dau posibilitatea să îi transfere cititorului, trăirile și emoțiile de un anumit dramatism, contribuînd astfel ca lectura să fie cât mai captivantă”. (DAD)

Dan Rotaru – 70

„Dan Rotaru e un poet pentru care a exista în tărâmul cu nisipuri mișcătoare al zeiței Poesis înseamnă a te cenzura cu brutalitate, a-ți refuza tentații mondene, a te simți legat prin magice convenții de legile implacabile ale unei confrerii universale a îndrăgostiților de himere” (Gheorghe Tomozei)

„Da, în Dan Rotaru se străvede profilul cu delicatețe elegiac și tandru al unui poet de bună „tăietură” clasică, îndrăgostit de formele tradiționale ale exprimării poetice și drapându-se în frunzele și algele unor plaje neliniștite. (Nichita Stănescu)

*Eu voi muri în
urma ce o lasă
orice cuvânt
rostit și înțeles,
încet, așa cum
moare vara
vântul
de munte-n
cântul păsării
de șes.*

Foamea retinelor

Îmi clocotește gândul în adânc.
Dând peste margini, trupu-mi curge-n drum.
Mă rătăcesc în mine ca-ntr-o casă
descoperită, cu pereți de fum...

Nu știu de-s înăuntru sau afară.
În carnea lucrurilor e târziu.
Moare-n culori cea de pe urmă vară
în care miez de fruct puteam să fiu.

Calc prin țărână-acum direct cu inima.
Prietene din suflet, ești departe.
Mă risipesc în vorbe și nu știu
de poartă-n ele aer sau nemoarte...

În pieptul meu s-or furișa pădurile,
când rădăcinile le-or alunga...

Așa flămânde îmi erau cuvintele,
că au spart lumea spre-a se înfrupta...

De dragoste

Nu mă mai repetă ochii nimănui
și nu-și mai măsoară viața ei cu-a mea
nici-o fată. Parcul fuge în statui
și se-ascunde, chipul spre a nu-mi vedea...

E târziu în lucruri, e târziu în pași.
Cade înțelesul iar de pe cuvinte
între fiecare dintre cei rămași,
care-și duc în suflet propriile morminte.

Nu mă mai gândește nimeni. Nu-i mai curg
nimănui prin sânge, nimănui prin păr.
Cineva tot mână lumea spre amurg
și mă otrăvește cu un adevăr...

Plânsul oglinzilor

Și era o poveste frumoasă
în care vedeam amândoi timpul
prăbușindu-se în clepsidre.

Viața mea
o repeta pe a ei,
deșert cu deșert,

până când prin memoria nisipiului
au început să alerge
cămile cu cocoașa-n evaporare...

Dimineața,
Singur cu deșertul în dreapta
și-n stânga.

Un vânt alb se iscăse-n cearceafuri
și oglinzile plâneau,
plâneau ireal de frumos.

Plânsul lor – camera goală
și fuga ei
uitată-n ușa întredeschisă...

Aceste lucruri

O, cum se sparg de ochii mei aceste lucruri!
Le simt alunecându-mi pe obraji,
așa cum, primăvara, șerpilor
simt coborând pământu-n jurul ierbii...

Aproape final

Sunt așa de singur,
că aud
curgându-mi prin trup
chipurile
care mi s-au spart
de memorie...

Dincolo de fereastră
păsări se dizolvă în aer.

Și eu ascult,
ascult
cum se-nvârte pământul
ca un disc uriaș
pe care e imprimată
singurătatea...

Când vin îngerii

Nu mă mai încape aerul din jur.
Păsările, Doamne, nu le-ncap vântul;
mi se sparg în față
și se scurg în minte,
vrând să-și sape-acolo
cu-aripa mormântul.

De urma mea
un câine s-a îndrăgostit,
de aceea-n fiecare dimineață
mersul îmi răsare
din loc în loc,
trupul îmi rămâne
în aceeași viață.

Cu o pleoapă împrăști lumea
și o sting;
astfel se lărgește aerul,
și mâine
trupu-mi va rămâne sub același chip,
pentru-aceleași păsări,
pentru-aceleași câine...

Ultima clepsidră

La marginea mea,
acolo unde își depun
cuvintele umbra,
sufletul tău așteaptă
să-mi îmbrace din nou
chipul cu numele.

Sufli-n lucruri,
stingându-le,
până ce aerul le devoră,
flămând.
Carnea lui cade peste sufletul tău
și te faci aer,
și te faci respirație
a lumii.

Chipul meu vin
și te respiră,
născându-te acolo,
la marginea mea.

Și tu te-nchini
la numele meu
care întârzie să mă-nveșmânte
timp de o mână,
timp de un ochi,
timp de un gând,
timp de un trup...

Sete

Dorm sentimentele pe unde-au apucat.
E noapte-n mine. Cine-o să le vadă?
Și inima
respiră-ntr-una gerul din zăpadă.

Dorm sentimentele – ale lumii urme
lăsate-n ce avem mai frumos în noi.
Vai, se dezbracă munții toți de vulturi,
se-ntoarce-n soare viața, înapoi!

Intru-n plecarea ta ca-n anotimpul
în care de arșiță seacă vântul.

Așa-i că moartea este doar o sete
pe care-o potolim sorbind pământul?

Metafore

Chem cerbii să se culce în poeme.
Ei se privesc în oameni ca-n oglindă.
Și ca să cânte casa-ntreagă, tata
i-a altoit un fluier pe o grindă.

Pictează noaptea luna pe un geam.
Mama vorbește-n somn de doi castani:
se spală cu un vis frumos pe față
s-arate ca la douăzeci de ani.

E liniște în mine. Se aude
cum trece poezia prin condei
și cum se-ntoarce mama,
supărată,
în cei cincizeci și doi de ani ai ei...

Cântec de lebedă

Se scaldă, noaptea, lucrurile-n mit,
ca un plămân în fumul de țigară.
În rana ce-mi rămâne-n piept când mint
încearcă zilnic câte-un om să moară.

Când merg, mă clatin, parcă aş pluti
ca într-o barcă-n lacrimile mele.
Și-s nestatornic, parcă aş păzi
viața crescută între două stele.

Eu voi muri în urma ce o lasă
orice cuvânt rostit și înțeles,
încet, așa cum moare vara vântul
de munte-n cântul păsării de șes.

Plecarea mea n-o s-o observe nimeni,
va plânge-n struguri toamna mai departe.
Și eu voi fi doar zgomotul ce-l face
o lebedă-ncepând să-noate-n moarte.

Sufletul oglinzilor

Oglinda aceasta
îmi soarbe trupul,
memorându-mă.

Oglinda aceasta
mă doare,
rostindu-mi chipul.
Iar la plecare,
îmi cade în sânge.
Și pe tot trupul
răsare sufletul ei...

AVANGARDA LITERATURII OPTZECISTE

Literatura textuantă și literatura textualistă reprezintă, în viziunea lui Mircea Nedelciu, două direcții, „două aspecte” în dezvoltarea literaturii moderne. Prin intermediul celei dintâi se intervine constructiv în societate, iar prin cea de a doua se evita marșandizarea artei. Prin intervenția constructivă în societate grație literaturii textuante propuse și scrise de optzeciști erau refuzate formulele oficiale ale realismului neoproletcultist (re)lansat de tezele ceaușiste din iulie 1971 și se combătea limba de lemn a activiștilor și a documentelor de partid, a întregii prese comuniste. Sub aceste aspecte se poate vorbi de prospețimea literaturii optzeciste și de caracterul ei subversiv totdeauna. În același timp și de funcția ei profilactică și cred că se înțelege deja de ce! În acest sens, scriitorii optzeciști, prozatorii în primul rând, propuneau noi metode de a scrie, noi tehnici literare. Pentru prima dată literatura era văzută, abordată și produsă ca text și nu ca operă literară. Libertățile de creație asumate, mișcarea textuantă a scriiturii, noile structuri și stiluri, permiteau, incitau, în definitiv, la eludarea sau la spargerea unor canoane, a unor principii estetice vechi de decenii și, de ce nu?, unele vechi de secole. De aceea Mircea Nedelciu are dreptate când vorbește despre această literatură textuantă ca despre o *mișcare de avangardă*, o literatură „total refractară la relațiile de tip mercantil”. Aici „mercantil” trebuie citit ca „aservit sau maculat politic și ideologic”. Mercantilizare înseamnă, în sistemul socialist ceaușist, ideologizare și politizare. Prudent, Nedelciu aduce vorba și despre o excludere automată a acestei literaturi de la festinul succesului, a existenței vii, ea asumându-și riscul de a fi „aneantizată (prin nemultiplicare tipografică, prin refuzul altor posibilități de difuzare etc.)”. Cu alte cuvinte ea putea să cadă sub incidența interdicțiilor cenzurii comuniste.

Dacă literatura va accepta compromisul marșandizării sau al politizării ea se va perverti și va perverti în consecință și sensibilitatea receptorilor, va fi o literatură (în cel mai bun caz!) „banală și depersonalizată”; mai rău, ea va putea contribui „la deformarea și degradarea gustului consumatorului care, izolat în acest impas, nu mai este capabil pe viitor să stabilească o relație estetică de receptare cu nici o operă de artă autentică”. (*Prefață la Tratatul fabulatoriu*, p. 26). Era acesta și unul din modurile de manipulare folosite în „formarea omului nou”, fără discernământ critic, îndepărtat de la valorile autentice, gata să înghită hapurile propagandistice ale regimului. Sau așa se dorea... Arta nu trebuia așadar nici mercantilizată, nici aservită ideologic. În acest fel „se agravează dicotomia artă minoritară/ artă majoritară, are loc o proclamare a nihilismului de către artiștii înșiși etc. etc.” (*id.*, p. 30). Conștiința artistică, invocată aici de Nedelciu, trebuie să se opună oricăror tentative de mercantilizare. Se deschide acum o nouă discuție despre avangardă. Artiștii înșiși vor instrumenta „proclamarea nihilismului” ca „o reacție la comercializarea artei, o reacție a creatorilor și ea se manifestă, de obicei, *sub forma artei de avangardă*” (p. 31, s. n.). Artiștii de avangardă sunt în general nihilști, afirmă Mircea Nedelciu, deoarece resping „arta tradițională” și „valorile clasicizate ale acesteia”, ca o reacție spontană, naturală, chiar legitimă. Contestările avangardiste sunt de regulă violente, spectaculare, ostentative, pentru că exultă, după spusa suprarealistului Antonin Artaud, prin *un certain état de fureur*. Desigur, avangărzile de la începutul secolului XX, în primul rând ele, au vrut cu tot dinadinsul să facă furori. Avangardiștii mai gândesc că vor face artă revoluționară, că vor înfăptui o revoluție în artă, drept pentru care unii au crezut că vor fi capabili să creeze chiar o artă a revoluției. Suprarealiștii francezi au visat la o astfel de revoluție, chiar la

un om înnoit spiritual, la a cărui edificare rațiunea și iraționalul, conștiința și inconștientul, spiritul diurn și cel nocturn erau chemate să colaboreze. S-au făcut chiar unele apropieri, eronate, între suprarealism și marxism, între intelectualitate și revoluția proletară, dar suprarealismul urmărea edificarea omului complet, întreg, iar marxismul dorea totalitatea, imperiul mondial și sfârșitul fericit al istoriei. Suprarealismul evolua ascensional, pe verticală în timp ce marxismul evolua liniar, pe orizontală. S-a dovedit astfel că cele două apropieri erau incompatibile. Suprarealiștii notorii din tinerețe, precum Louis Aragon și Paul Eluard, au „dezertat” în tabăra stângii comuniste devenind altceva decât fuseseră în acea „stare de furie”. O artă a revoluției au urmărit să „făurească” și bolșevicii ruși, dar ei au eșuat tocmai în smârcurile realismului socialist.

În fine, dacă Mircea Nedelciu se gândește la o avangardă care să se opună, între altele, la comercializarea artei, în subsidiar el are în vedere o literatură care să nu fie aservită ideologiei comuniste, nici să fie pusă în circulație prin cvasigeneralizata limbă de lemn. Exact în acest fel *literatura optzecistă a putut fi o literatură de avangardă*. În plus, protagoniștii acestei literaturi pulverizau canoanele și alegeau drept „teze” noile lor concepții teoretice și metodologice de a scrie. Acestea erau dezvoltate, absorbite, în propriile texte, erau „literaturizate”. O avangardă subtilă, aproape o avangardă de... catifea, atâta vreme cât ea nu a stârnit opoziția mascată sau deschisă a cerberilor ideologiei și cenzurii comuniste. „Avangarda este cel mai bun exemplu pentru subtila putere integratoare a sistemului. În pofida acestei puteri și datorită ei, de fiecare dată când o operă literară autentică ajunge să capete existență reală (adică reușește să aibă un public), ea cucerește această existență împotriva civilizației determinate de modul de producție capitalist.” (*op. cit.*, p. 33). Ca să înțelegem unde țintea Nedelciu este suficient să înlocuim „modul de producție capitalist” cu „sistemul de propagandă comunist”. Important era să înșeli vigilența paznicilor „democrației populare”! De altminteri în epocă circula și o butadă amară care spunea că propaganda comunistă a înlocuit chiar modul de producție, fiindcă realitățile triste ale vremii, în primul rând sărăcia și criza de subproducție, erau oculuate, ba chiar înlocuite, de cuvintele sforăitoare ale propagandei de partid! Ca într-un act vrăjitoresc cuvântul era investit cu puteri supraerale: dacă primul om al regimului decreta că trebuia făcut cutare lucru, era ca și când acesta s-a și îndeplinit și se raporta ca atare!

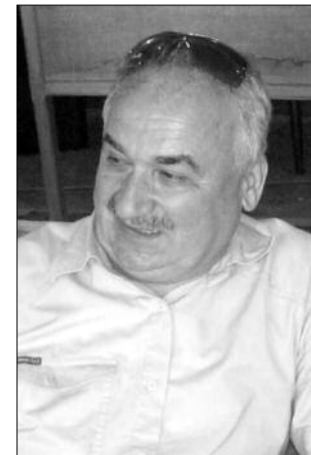
Pe atunci noua literatură optzecistă deschidea alt capitol în istoria literaturii; ea era efectiv ceea ce prozatorul surprinde inspirat prin citarea unei scurte secvențe după Lucien Goldmann, din *Sociologia literaturii*: „istoria căutării degradate a unor valori autentice într-o societate degradată”. Într-o societate degradată de o politică nocivă, toxică, demolatoare, căutarea valorilor autentice, cu alte cuvinte „utilitatea artei pentru om trebuie distinsă net de eficiența”... ideologică a mesajului artistic devenit lozincă. Era respinsă de subtila temeritate a autorului prefeței și „atitudinea contemplativă” ca o formă de pasivitate, ca o lipsă de angajament. Angajarea literaturii optzeciste, spiritul ei militant disimulat se regăseau, cum am mai spus și repetat, tocmai în refuzul literaturii oficiale și canonice. Să fie acea „căutare degradată” o referință la acest refuz tacit și la resorbția în text a noii teorii despre literatură, a noului mod de a scrie? Autorul face imediat apelul intertextualității, dar și al unor „revoluții tehnice din literatură (dicteul, monologul interior cu largi referințe culturale – v. Joyce –, reconsiderarea marginilor «eului biologic» printr-o anumită utilizare a limbajului,

recursul conștient la intertextualitate, statutul fluctuant al vocii auctoriale [...]” (*loc. cit.*, p. 35). O repunere în discuție mai mult decât convingătoare! Prin pulverizarea atâtor cutume și canoane, literatura optzecistă devine o *literatură eminamente deschisă*, pretabilă la o multime indefinită de experimente. Pe aceste căi se putea interveni constructiv în societate, deci se crea o literatură textuantă care valorifica limbaje multiple și crea stiluri noi, care oferea noi formule literare cu statut de produse liber exprimate. De altminteri în *Prefață* Mircea Nedelciu acordă o atenție specială problematicii operei deschise, referind pe un spațiu generos despre cartea omonimă a lui Umberto Eco:

„În 1962 a apărut o carte importantă pentru imaginea noastră despre epoca pe care o trăim. Este vorba de *Opera deschisă* de Umberto Eco. După titlu s-ar putea crede că respectiva lucrare se referă la structura internă a operei de artă și propune doar noi metode de analiză a acesteia. Autorul însă declara din capul locului că scopul cărții sale este *reevaluarea actului de consum, redefinirea lui*. Desigur, cuvântul consum are rezonanțe nu tocmai plăcute datorită nuanțelor de pasivitate pe care le implică datorită opoziției producție/ consum sau, în artă, creație/receptare, caz în care receptarea ar fi un fel de consum” (*loc. cit.*, pp. 36-37).

Mircea Nedelciu era, așa cum se știe și despre Gheorghe Crăciun, un foarte bun cunoscător al teoriilor și operelor critice de referință. De altfel literatura optzecistă este *un adevărat produs cultural*, încă un argument care o contrapune vizibil literaturii oficiale a „epocii de aur”.

După ce pune în dezbatere atâtea probleme legate de producerea și receptarea literaturii, Mircea Nedelciu constată că nu a adus defel vorba despre romanul prefațat, recte *Tratatul fabulatoriu*. Titlul parafrizează parțial sintagma „tratat ambulatoriu”, adică tratament făcut din mers, „bolnavul” având libertatea de a se mișca, fie și într-un spațiu restrâns, la domiciliu. Autorul dorește, încearcă și aplică un nou tratament fabulației, experimentează, în spațiul restrâns al unei cărți, alt discurs romanesc. Prefațatorului îi mai rămâne de discutat și „specificul literaturii între celelalte arte”, dar și „specificul romanului între celelalte genuri literare”. El se gândește și la „o estetică a implicării”, a analizării „șanselor diferitelor metode de critică literară de a se apropia de operă”. Fără îndoială, implicarea scriitorilor optzeciști în facerea textului consta în implementarea deliberată a propriilor metode și teorii, prin internalizarea lor în textele cu pricina, printre atâtea timbre ale vocilor auctoriale. Nu întâmplător Nedelciu se preocupă apoi de literaritate, limbi și limbaje, sesizând că „literatura ne apare ca limbă particulară foarte complexă”, iar „limbajul este cu necesitate axat pe ideea de schimb”, însă fiind și „expresia cea mai generală a schimbului nu mai poate fi și un produs de schimbat, o marfă”. (*loc. cit.*, p. 43). Autorul arată o grijă aparte ca limba și limbajul să nu fie marșandizate, folosite ca surrogat nici pentru limbile vii, nici pentru cele particulare, care sunt stilurile operelor literare. Limba nu se poate lignifica, nu poate deveni un limbaj politizat care să fie comercializat drept stil unic. „Prefabricatele lingvistice” schimbă „valoarea de întrebuițare” a limbajului, aruncându-l pe terenul inautenticității. Scriitorul nu trebuie să piardă din vedere exercitarea funcției poetice, dar nu trebuie nici să se închidă în propriul limbaj, oricât de nou ar fi el, pentru a nu incomoda receptarea autentică, care nu este nicicum monopolul exclusiv al autorului, ci unul împărțit cu cititorii săi. În fond literatura este un limbaj superior menit să contribuie la salvagardarea naturii umane. Tocmai acesta a fost telul înalt al literaturii optzeciste!

...dacă Mircea Nedelciu se gândește la o avangardă care să se opună, între altele, la comercializarea artei, în subsidiar el are în vedere o literatură care să nu fie aservită ideologiei comuniste, nici să fie pusă în circulație prin cvasigeneralizată a limbă de lemn. Exact în acest fel literatura optzecistă a putut fi o literatură de avangardă.

Milioane și milioane de stele... Cum stau acolo sus?

Iisuse, băieți, mă întreb... Pentru noi, ca să zic așa, e simplu:

dacă trebuie să ridicăm o casă, ne trebuie atâtea cărămizi,

atâtea var...

Dar acolo sus, Sfântă Fecioară, unde pui fundația?!

Un personaj din *Amarcord*, de Federico Fellini

Un maxim al prezenței lui Dumnezeu

Într-un articol anterior, am amintit expresia formidabilă a lui Alfred North Whitehead, matematician, fizician și filozof, fiu de pastor anglican, autor al unei ontologii procesualiste în care Dumnezeu „nu este înainte de întreaga creație, ci laolaltă cu întreaga creație”, dar este totodată „poet și protector al lumii” („Religia în formare”, Ed. Herald, 2010). Potrivit lui Whitehead, Dumnezeu (*partenerul de suferință care înțelege*, înzestrat cu *infinită răbdare*, iar nu abstracție a unei substanțe ultime, transcendente) este prezent în natura fiecărui individ, în strânsa legătură dintre determinația teologică conferită și determinațiile psiho-corporale dobândite prin naștere. Pe scurt, toți suntem dotați, prevăzuți cu har, dar Iisus Cristos a atins idealul a ceea ce ar trebui să fie individul uman prin ceea ce se numește „realizarea prehensiunii lui Dumnezeu în toate ipostazele vieții sale”, (folosesc expresiile lui Ovidiu Cristian Nedu, prefațatorul cărții lui Whitehead) unde „prehensiune” este activitatea specială din sânul unui subiect, ca atașare permanentă la un obiect dat. Respectiv, Iisus este „un maxim al prezenței lui Dumnezeu în orice persoană”, iar nu ceea ce a făcut din el teologia creștină propusă ulterior (Logosul încarnat, una dintre cele trei persoane ale Treimii). Când a vorbit oamenilor din Palestina vremii, Iisus al lui Whitehead se prezenta așa: „Ideile se găesc în mintea sa ca niște imagini directe, fără a fi analizate în termeni de concepte abstracte. El vede în mod intuitiv relațiile dintre oamenii buni și oamenii răi. Spusele sale sunt acțiuni și nu adaptări ale conceptelor. El vorbește în cele mai slabe abstracții de care limba este capabilă, dacă ar fi să spunem că este limbă și nu faptul însuși.” (op. citată, pag. 95-96). Sunt de acord cu Whitehead – Iisus nu era un intelectual. Era ceva mai mult de atât, dar asta și Whitehead recunoaște. Era, între altele, cel la care se gândea poetul Max Ehrmann atunci când a scris *Desiderata*: *Go placidly amid the noise and haste, / and remember what peace there may be in silence. / As far as possible without surrender / be on good terms with all persons. / Speak your truth quietly and clearly; / and listen to others, / even the dull and the ignorant; / they too have their story.* Un Om care și-a cunoscut propria umanitate și le-a cerut și celorlalți să facă acest lucru.

Așadar, în teologia procesualistă a lui Whitehead, Dumnezeu este imanent iar dogma întrupării este un adevăr general. Elementele cunoscute (din Evanghelii) ale vieții lui Iisus nu mai reprezintă o istorie sacră, ci doar simple exemplificări ale unor adevăruri generale: „Astfel, moartea și învierea lui Iisus s-ar referi la încorporarea oricărei ființe, ba chiar a oricărei experiențe, în natura derivată a lui Dumnezeu atunci când activitatea sa încetează.” (O. C. Nedu, op. citată). Așa zicând, natura cristică este doar o componentă naturală a lumii, iar nu o intervenție a supranaturalului în lume. Rezumând, Iisus a fost omul care mânat de o forță interioară cu totul aparte a cucerit auditoriul său (apostolii și primii discipoli), pentru că a

Piatra căzută din cer

crezut realmente într-un ideal pe măsura acestei forțe. Idealul a fost astfel atins: prezența elementului divin în om, la o intensitate maximă, având drept combustie unică iubirea, grija față de celălalt. Când îl uităm pe Celălalt (păcatul uman de care vorbește Levinas) nu înfăptuim „voința lui Dumnezeu” și recădem în starea de pietre mișcătoare (ultima expresie îmi aparține, e o metaforă generalistă fără pretenții ezoterice). Așadar, Iisus nu a avut cum să învie (Whitehead nu spune asta, dar putem deduce din cristologia lui), iar exegeza ulterioară care își fondează structura pe moartea și învierea Fiului Omului cade în gol. Oare așa să fie? Să fi fost Iisus doar o „piatră” oarecare pe care Pavel a construit doctrina Bisericii, iar nu *piatra căzută din cer* și care este cheia de boltă a edificiului umano-divin? Să vedem cum gândeau (gândesc) persoana Iisus Cristos câțiva exegeți ai Noului Testament, dar și ai Tradiției, pentru care cuvintele lui Pavel sunt încă foarte actuale: „Și dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră.” (Epistola către Corinteni, 15, 14).

Piatra rostogolită

„Mi se pare că pentru un ortodox, Tradiția este singura care poate dezvălui sensul învierii.” Despre ce „Tradiție”, însă, este vorba în cuvintele care-i aparțin lui Olivier Clément, cunoscutul teolog ortodox francez, mai ales în contextul modernității ultime, așa cum e considerată epoca în care trăim? Adică, intervalul istoric definit de René Guénon drept o anomalie: „dintre toate civilizațiile cunoscute nouă, ea [*civilizația modernă*] este singura care s-a dezvoltat într-un sens pur material și singura care nu se sprijină pe nici un principiu de ordin superior. Această dezvoltare materială, care durează de mai multe secole și care a luat un ritm din ce în ce mai accelerat, a fost însoțită de o regresie intelectuală imposibil de compensat.” („Simboluri ale științei sacre”, cap. *Reforma mentalității moderne*, Ed. „Humanitas”, 2008). În vreme ce, evident, O. Clément se referă la Tradiția Bisericii Creștine, Guénon extinde aria acesteia, cu mii de ani înapoi în timp, acolo unde Tradiție înseamnă o simbolistică mai largă și mai cuprinzătoare chiar și decât cea adoptată de creștinism după răspândirea sa planetară. În vreme ce pentru Clément, Tradiția este, scurt și cuprinzător, „învierea noastră în Cel Înviat” („Hristos. Pământul celor vii”, Ed. Curtea Veche, 2010), pentru Guénon există o mare Tradiție primordială de regăsit în deplinătatea simbolisticii care se lasă descoperită de cei care au primit mai departe torța cunoașterii prin imateriala știință a simbolurilor. Oricâte i-ar despărți pe cei doi în interpretarea simbolurilor și a doctrinei creștine, ceea ce îi unește este felul în care decodifică pentru omul modern o serie de simboluri sau fapte ale vieții și acțiunii lui Iisus Cristos, *piatra din capul unghiului* sau *piatra căzută din cer* (*lapsit exillis*), cu o expresie care a dat multă bătaie de cap hermeneuților din toate vremurile. Dar ce altă bătaie să dea, dacă nu una care vizează capul, adică ceea ce reprezintă autoritatea, fie că este de tip eclesial sau profan? Cu profesionalismul conferit de excelenta cunoaștere a textelor biblice, frecventarea asiduă a literaturii hermenutice din jurul acestora și finețea punctului personal de vedere, Andrei Pleșu observă că „respingerea autorității se exprimă adesea, în textele scripturare, ca o agresiune având drept țintă capul, la propriu. Ioan Botezătorul e decapitat, Sfântul Petru e crucificat cu capul în jos, iar una dintre slugile trimise lucrătorilor de stăpânul viei este lovită în cap.” („Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste”, Ed. Humanitas, 2012). Cei care l-au crucificat pe Sf. Petru știau desigur că numele

său (*kefas*, piatră) trimitea fără greș la *kephales* (cap) – răstignirea inversă era un act ritualic menit să accentueze faptul că Biserica este descăpățanată astfel, dezechilibrată prin actul care simboliza invertirea verticalei înspre orizontala morții. Verticala este axa calitativă a spațiului, după C. Norberg Schulz (citată în „Piatra din capul unghiului, pe care au uitat-o pietrarii”, Augustin Ioan, Liternet, mai, 2009).

Împreună zidiți

Dar Iisus Cristos, cel crucificat pe Muntele Căpățâni (deloc întâmplător) este Piatra pe care „au nesocotit-o zidarii, aceasta a ajuns să fie în capul unghiului.” După coborârea de pe cruce, Iisus este depus în mormântul care este zăvorât cu o piatră uriașă. Aceasta va fi dată la o parte din buza mormântului de un înger, iar „piatra rostogolită de înger semnifică dărâmarea «zidului despărțitor» dintre transparența «cerească» a creatului și existența noastră, a cărei «integrală» ineluctabilă au devenit iadul și moartea (în așa fel încât în noi angoasa este la fel de fundamentală ca și actuala noastră limită biologică, care o manifestă fără să o epuizeze” (O. Clément, „Hristos. Pământul celor vii”, ed. citată). Astfel, ne asigură teologul francez, „pământul celor morți devine pământul celor vii”, *he khora ton zonton*, așa cum spune inscripția încrustată în mozaicul din vechea biserică Kariye din Constantinopol. Așadar, piatra obișnuită de pe pământul celor morți, piatra încremenită ca materie fără spirit este dată de o parte de pe „piatra din capul unghiului”, cel întru care suntem cu toții „zidiți” (*coedificamini*), după cum ne înștiințează Sf. Pavel în „Epistola către Efeseni” (2, 20-22) pentru a face loc cerului în mormânt, cu superba imagine – nu numai poetică – a lui Clément.

Astfel, toți suntem împreună zidiți, „spre a fi locaș al lui Dumnezeu în duh” (Epistola către Efeseni), iar nu simple pietre rostogolite de legile materiei oarbe, pietre pe care se poate edifica ceva, așa cum a fost posibilă Biserica pe Apostolul Petru: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui.” (Matei, 16.18). Legat de acest aspect, destui au interpretat greșit textul citat și au dedus că piatra de temelie (Petru) este și piatra unghiulară (Cristos), cea care încheie edificiul, cheia sa de boltă. Andrei Pleșu (op. citată, pag. 129) pune el însuși această întrebare: „... ce fel de piatră este invocată în citatul din Psalmi? E o «piatră de temelie», *fundamentul* pe care se înalță orice construcție? Sau este piatra care *încununează* construcția, cea din vârf, fără de care construcția nu poate fi socotită încheiată?”. Guénon crede că s-a făcut de multă vreme o confuzie între piatra de temelie și cea unghiulară. A fost confundat, încă din vechime, Sf. Petru cu Iisus Cristos, deși în „Epistola către Efeseni”, Sf. Pavel e cât e poate de limpede: „Zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Cristos. Întru el, orice zidire bine alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt întru Domnul.” Interpretările lui Andrei Pleșu sunt cât se poate de lămuritoare în acest sens și definesc cât se poate de limpede nu doar simbolistica aferentă, dar fac lumină în chestiunea autorității care este pusă sub semnul întrebării, ca în parabola stăpânului viei (prezentă, cu mici variațiuni, la Matei, Marcu și Luca): „De modul în care adopți autoritatea legitimă drept «temelie» depinde modul cum o primești ca o «încununare» (A. Pleșu, op. citată, pag. 131). Cel ce refuză autoritatea legitimă, se autosuspendă între *neînțemeiat* și *neterminat*, iar această „suspensie a opțiunii te destramă: temelia devine obstacol, *lithos proskommatos, khai petra scandalou... petra scandali*, «piatră de-mpiedicare» și «piatră de-mpotrivire», —>

...natura cristică este doar o componentă naturală a lumii, iar nu o intervenție a supra-naturalului în lume. Rezumând, Iisus a fost omul care mânat de o forță interioară cu totul aparte a cucerit auditoriul său (apostolii și primii discipoli), pentru că a crezut realmente într-un ideal pe măsura acestei forțe. Idealul a fost astfel atins: prezența elementului divin în om, la o intensitate maximă, având drept combustie unică iubirea, grija față de celălalt.